

ANEKS

Zagadnienia do dyskusji i pytania problemowe

Poniżej znajdują się zestawy zagadnień do dyskusji wraz z pytaniami problemowymi. Zostały one przyporządkowane do poszczególnych rozdziałów tej książki. Uważna ich lektura pozwoli studentom samodzielnie odnieść się do zawartych w nich treści. Zagadnienia i problemy mogą stanowić punkt wyjścia do dyskusji w ramach ćwiczeń i konwersatoriów. Mają one również na celu zachęcić studentów do skorzystania z literatury (patrz bibliografia), której poznanie pozwoli dogłębniej zrozumieć poszczególne sekwencje tej książki. Poszczególne zestawy zagadnień i problemów nie mają charakteru wyczerpującego. Można zatem przyjąć, że stanowią one jedynie pewien punkt wyjścia do konstruowania kolejnych zagadnień i formułowania bardziej pogłębionych problemów oraz poszukiwania na nie odpowiedzi.

Rozdział I

1. Podejmij próbę określenia roli różnych dziedzin i dyscyplin naukowych w rozwoju nauk pedagogicznych. Które z nich mają charakter fundamentalnych, a które można uznać za nauki współdziałające i wspomagające pedagogikę?
2. Na czym polega klasyfikacja nauk pedagogicznych, a na czym próba ich systematyzacji lub wyodrębnianie wewnętrznej struktury? Przedstaw własną koncepcję porządkowania wiedzy o wychowaniu.
3. Sformułuj szczegółowe zagadnienia, które można przypisać filozofii wychowania, aksjologii pedagogicznej oraz deontologii pedagogicznej. Jakie mają one znaczenie w poznawaniu rzeczywistości wychowawczej?
4. Jakie warunki muszą być spełnione, aby szczegółowe zagadnienia dotyczące problematyki wychowawczej mogły zaistnieć jako subdyscypliny nauk pedagogicznych?

5. Wykaż podobieństwa i różnice między herbartowską wizją pedagogiki a współczesnymi naukami pedagogicznymi. Dlaczego J.F. Herbart uznaje się za twórcę pierwszego naukowego systemu pedagogiki?
6. Jaką rolę pełni teoria wychowania rozumiana jako subdyscyplina naukowa w strukturze nauk pedagogicznych? Przeprowadź analizę relacji zachodzących pomiędzy nimi.

Rozdział II

1. Wykaż różnice i podobieństwa treściowo-zakresowe w definiowaniu pojęcia *wychowanie* w świetle koncepcji behawiorystycznej, humanistycznej i psychospołecznej.
2. Czy i jakie znaczenie oraz czemu służy definiowanie pojęcia *wychowanie* przez pedagogów?
3. Przeprowadź analizę pojęcia *wychowanie* rozumianego jako czynność, proces, rezultat. Posłuż się odpowiednimi przykładami.
4. Podejmij autorską próbę skonstruowania definicji pojęcia *wychowanie* w ramach definicji sprawozdawczej, projektującej, regulującej i perswazyjnej.
5. Omów relacje, jakie zachodzą pomiędzy pojęciami: *wychowanie*, *socjalizacja* i *edukacja*. Co je łączy, a co różnicuje?
6. Dlaczego poza naukami pedagogicznymi *wychowanie*, *socjalizacja* i *edukacja* są przedmiotem poznania innych nauk? Uzasadnij swoje stanowisko w tym względzie.
7. Czym jest ogólna teoria wychowania i czemu służy, a czym są szczególne teorie wychowania (o średnim zasięgu i empiryczne) oraz jakie mają one zastosowanie w praktyce pedagogicznej?

Rozdział III

1. Czym różnią się znaczeniowo od siebie: ideał wychowania, modele wychowania, wzorce wychowania oraz wzory wychowania?
2. Skonstruuuj wizję ideału wychowania i wskaż jego zasadnicze źródła. Uzasadnij potrzebę jego zaistnienia w świadomości pedagogicznej tych, którzy odpowiadają za jakość procesu wychowania.

3. Wyprowadź z konstruowanego przez siebie ideału wychowania modele wychowania i wskaż ich przydatność dla praktyki pedagogicznej.
4. Ukaż różnice pomiędzy wzorcami wychowania a wzorami osobowymi (wychowawczymi). Opisz źródło i drogę ich powstawania.
5. Co nazywamy celem wychowania, dlaczego je formułujemy i jakie mają znaczenie dla procesu wspomagania wychowanka w jego rozwoju?
6. Co należy rozumieć przez taksonomię, a co przez operacjonalizację celów wychowania. Omów ich typy i rodzaje.
7. Jaką funkcję pełnią cele wychowania w procesach pedagogicznych? Czy można wychowywać bez świadomości celu wychowania?
8. Dokonaj rozróżnienia treści wychowania od zadań wychowania.

Rozdział IV

1. Dlaczego technologia wychowania odwołuje się i buduje swoje założenia na psychologii, socjologii oraz prakseologii?
2. Jakie warunki muszą być spełnione, aby proces wychowania przebiegał sprawnie i skutecznie? Co oznaczają określenia: sprawność i skuteczność w wychowaniu?
3. Na jakie pytania muszą sobie samemu odpowiedzieć podmioty uczestniczące w procesie wychowania (podmiot wychowujący – kto nim jest, podmiot wychowywany – kto nim jest), aby mogły racjonalnie określić w nim swoje miejsce i rolę jaką mają do spełnienia?
4. Wskaż różnice treściowo-zakresowe, jakie zachodzą pomiędzy zasadami, formami, metodami i środkami wychowania.
5. Wyjaśnij, na czym polega różnica pomiędzy bezpośrednimi (autonomicznymi) a pośrednimi (polidyspresyjnymi) metodami wychowania.
6. Omów właściwości i ukaż specyfikę nagradzania i karania wychowawczego.
7. Zdefiniuj metody transfiguracyjne i uzasadnij, w jakich okolicznościach wychowawca odwołuje się do nich.

Rozdział V

1. Wiedza, mądrość, erudycja i dociekliwość poznawcza stanowią cele wychowania umysłowego. Co należy rozumieć przez te cztery wymienione pojęcia? Jakimi drogami wychowawca może skutecznie prowadzić wychowanka, aby stały się one elementami jego osobowości?
2. Opisz rolę przynajmniej jednego z podmiotów wychowujących (rodziny, szkoły, Kościoła, mass mediów i grup rówieśniczych) w wychowaniu moralnym dzieci i młodzieży.
3. Wskaż zależności i różnice pomiędzy wychowaniem estetycznym a wychowaniem przez sztukę.
4. W jakim stopniu różne formy kultury fizycznej, do której należą sport (amatorski, wyczynowy), turystyka (jej różne rodzaje), rekreacja i rehabilitacja fizyczna, uwzględniają cele wychowania zdrowotnego?
5. Zapoznaj się z powszechnie obowiązującymi w sporcie zasadami *fair play* i wskaż źródło ich pochodzenia.
6. Opisz relacje zachodzące pomiędzy wspólnotą, jaką jest rodzina, szkoła oraz grupy rówieśnicze, i poddaj analizie czynniki, które przyczyniają się do ich wzmacniania lub powodującą ich osłabianie.
7. Omów podobieństwa i różnice, jakie dostrzegamy w procesie wychowania obywatelskiego i wychowania do demokracji. Na ich tle scharakteryzuj założenia dotyczące wychowania patriotycznego.
8. Jaki wpływ na wychowanie mają różnorodne kryzysy, jakich doświadcza współczesna ludzkość. Transformacja, integracja i globalizacja należą do ważnych procesów zmieniających życie ludzkości. Jakie mają one odzwierciedlenie w procesach wychowania i czym skutkują na rozwój człowieka?

Rozdział VI

1. Wyjaśnij pojęcia *samowychowanie*, *samokształcenie* i *samouctwo*. Jakie mają one cechy wspólne, a co je dzieli?
2. Jaka rolę w procesie samowychowania człowieka odgrywają rodzice i rodzeństwo (rodzina), nauczyciele, wychowawcy, katecheci (szkoła), duszpasterze i liderzy świeccy w parafiach (Kościół), instruktorzy, moderatorzy, opiekunowie (w różnych instytucjach i organizacjach), koleżanki, koledzy, przyjaciele (grupy rówieśnicze)?

3. Przeprowadź analizę procesu przechodzenia od poziomu własnej aktywności, poprzez pracę samowychowawczą do formacji osobowościowej jednostki.
4. Opracuj projekt osobistego procesu samowychowawczego.
5. Co sprzyja, a co zagraża procesowi samowychowawczemu? Jak odnieść się do porażek, na jakie w nim napotyka wychowanek, a jak wzmacniać wszystko to, co jest jego osiągnięciem?
6. Wymień i poddaj analizie możliwe zależności, jakie zachodzą lub mogą zachodzić pomiędzy aktywnością samowychowawczą a innymi obszarami aktywności wychownika.
7. Jaki wpływ proces samowychowania ma na poczucie podmiotowości wychownika?

Rozdział VII

1. Co rozumiemy przez „błąd w sztuce medycznej”, a co przez „błąd w sztuce wychowania”? Jakie rozbieżności zachodzą pomiędzy tymi rodzajami błędów? W jaki sposób rodzic – nauczyciel – wychowawca może zminimalizować ryzyko popełniania błędów wychowawczych?
2. Wymień i scharakteryzuj skutki i następstwa błędów wychowawczych popełnianych przez rodziców i pedagogów.
3. Co rozumie się przez pojęcie *pseudowychowanie*? Wymień typy/rodzaje pseudowychowania i zilustruj je przykładami.
4. Czym różnią się błędy wychowawcze od dewiacji wychowawczych? Jakie sytuacje lub okoliczności sprzyjają nieszkodliwym, a jakie szkodliwym dewiacjom wychowawczym?
5. Jakie należy stosować działania pedagogiczne, aby zapobiegać lub eliminować zjawiska określane mianem dewiacji wychowawczych?
6. Na jakiej podstawie możemy orzekać o tym, że proces wychowania przyjmuje charakter dewiacyjny i co go różni od zjawisk patologicznych?

Rozdział VIII

1. Scharakteryzuj rygorystyczne i liberalne podejścia do wychowania.
2. Uzasadnij tezę: wolność jest wartością znaczącą w procesie wychowania.

3. Skonstruuj własny projekt pedagogicznych „wolności od...” i „wolności do...”.
4. Uszereguj rangowo prawa dziecka według przyjętych przez ciebie kryteriów.
5. W jakich zakresach egzystencjalne, publiczne i konsolidacyjne prawa dziecka wzajemnie się dopełniają, a w jakich wykluczają?
6. Wybierz dowolną cechę wychowawczej strategii autokratycznej oraz strategii formacyjnej i opisz jej treść oraz zakres.
7. Ustosunkuj się do jednego z opisanych imperatywów pedagogicznych poprzez ukazanie jego zaprzeczenia i następstw wychowawczych.